

KLASICKÉ OBDOBÍ

(5.-4. století př. n. l.)

- řecko-perské války
- vrchol athénské demokracie
- peloponéská válka
- krize polis
- ovládnutí Řecka Makedonií

ŘECKO-PERSKÉ VÁLKY

- Peršané = Indoevropané usazení východně od Babylonie
 - 6. století: **Kyros Veliký** – obsadil Babylon; jeho syn **Kambyses** připojil Egypt
- do té doby nejrozsáhlejší starověká říše

PERSKÁ ŘÍŠE

OKOLO ROKU 490 PŘ. KR.

Měřítko v kilometrech

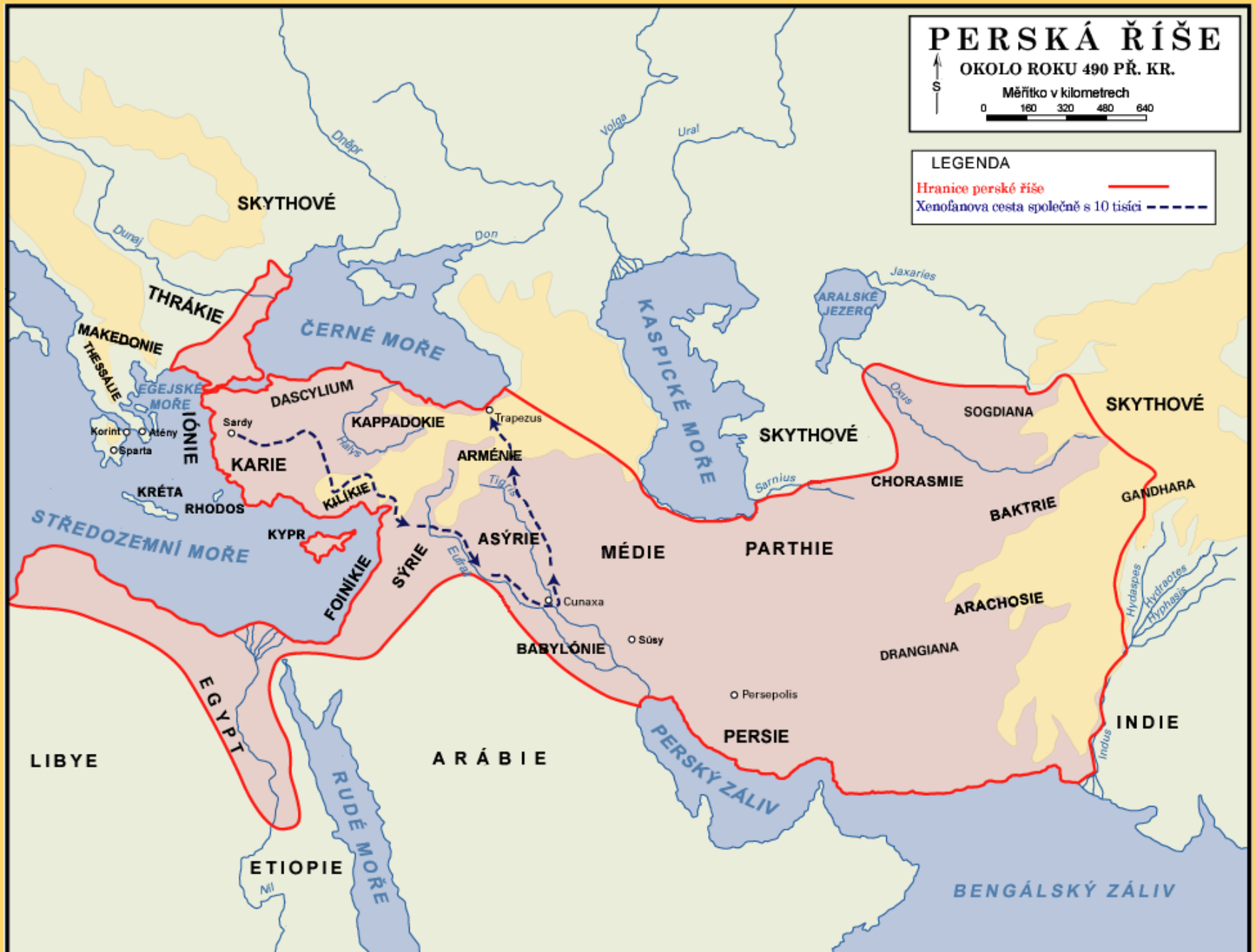
0 160 320 480 640

LEGENDA

Hranice perské říše

Xenofanova cesta společně s 10 tisíci

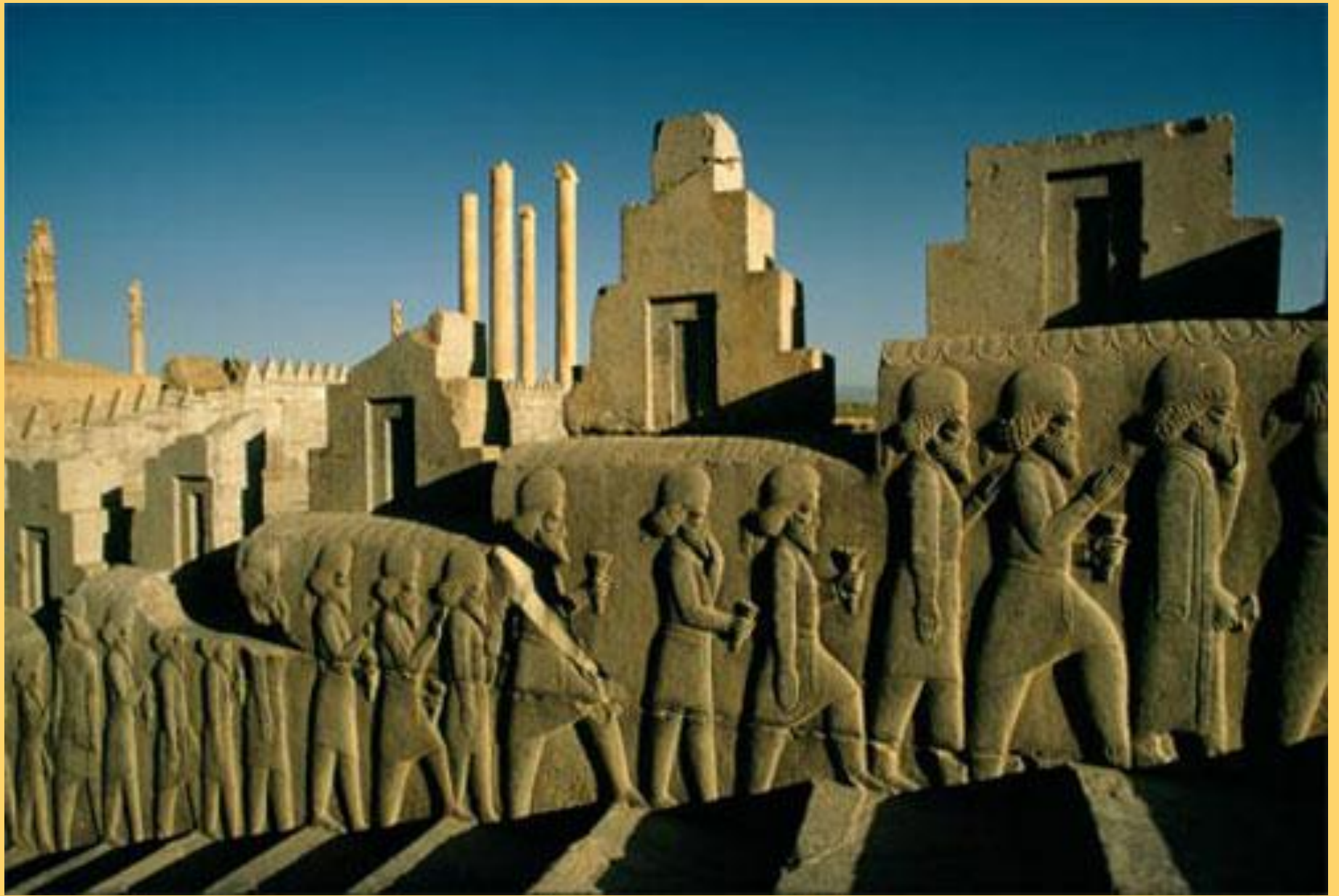

Hrobka Kyra Velikého v Pasargadách

Ruiny Persepole

Persepolis

- řecká města v Malé Asii pod perskou nadvládou → **Milétos** → protiperské povstání (499 př. n. l.)
- Athény vyslaly maloasijským Řekům na pomoc několik lodí → záminka k útoku X evropskému Řecku
- **490: Dareiovo** mohutné loďstvo vplulo do Egejského moře X vojevůdce **Miltiades** vyvedl athénské vojsko na planinu u **Marathonu**, kde se perská přesila vylodila → skvělou taktikou dosáhl nečekaného a slavného vítězství:
„...sotvaže Athéňané dostali povel, hnali se na barbary klusem... Peršané však vidouce, že se blíží klusem, ...měli za to, že je to od Athéňanů bláznovství, a to docela zhoubné; viděli totiž, že jich je málo a ti že ještě na ně útočí v běhu, nemajíce jízdny ani lučištníků... Uprostřed šiku vítězili barbari... a učinivše průlom, pronikali do vnitrozemí, ale na obou křídlech byli vítězi Athéňané a Platajští. Jsouce tedy vítězi, nechali odraženou část barbarského vojska prchat,

a spojivše křídla, bojovali s těmi, kteří prolomili střed; a zvítězili Athéňané...“

(Herodotos, Dějiny)

→ Peršané se s velkými ztrátami stáhli zpátky na lodě

Marathonská planina

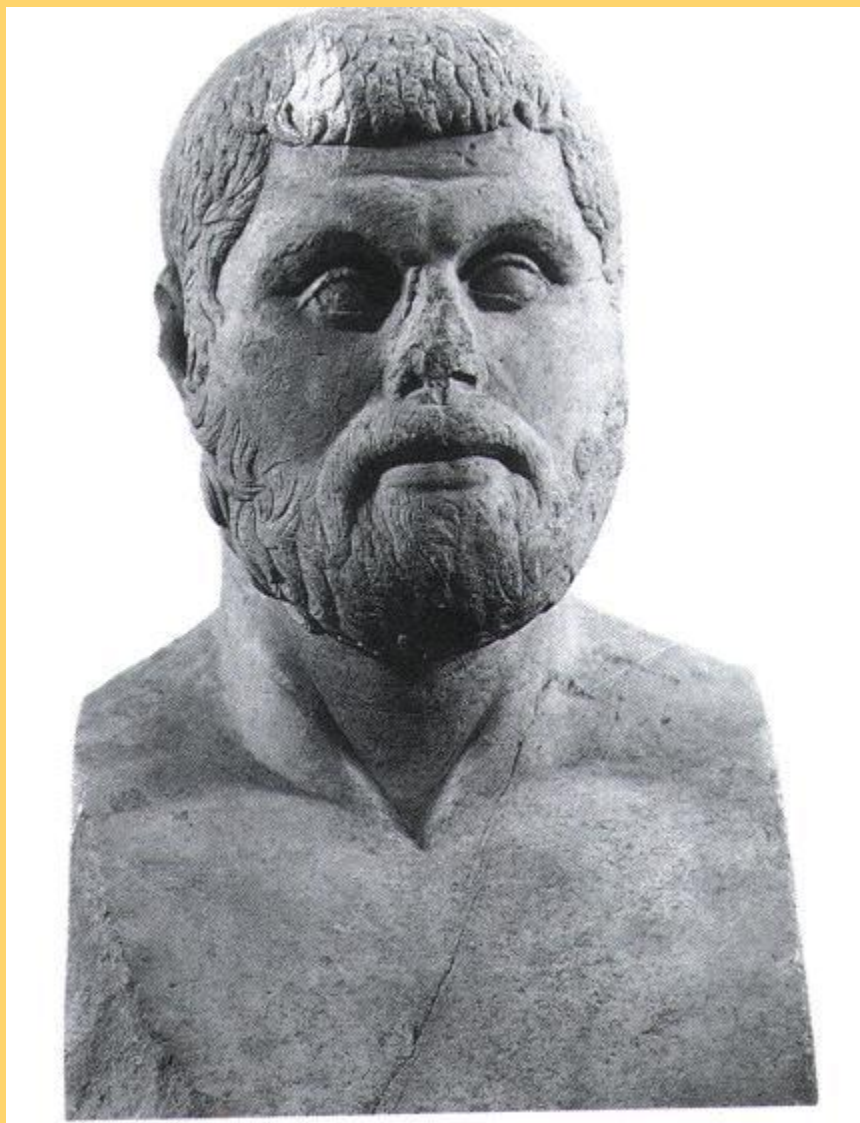

*Řecký hoplita
bojující proti
Peršanovi, 5.
stol., Národní
archeologické
muzeum v
Athénách*

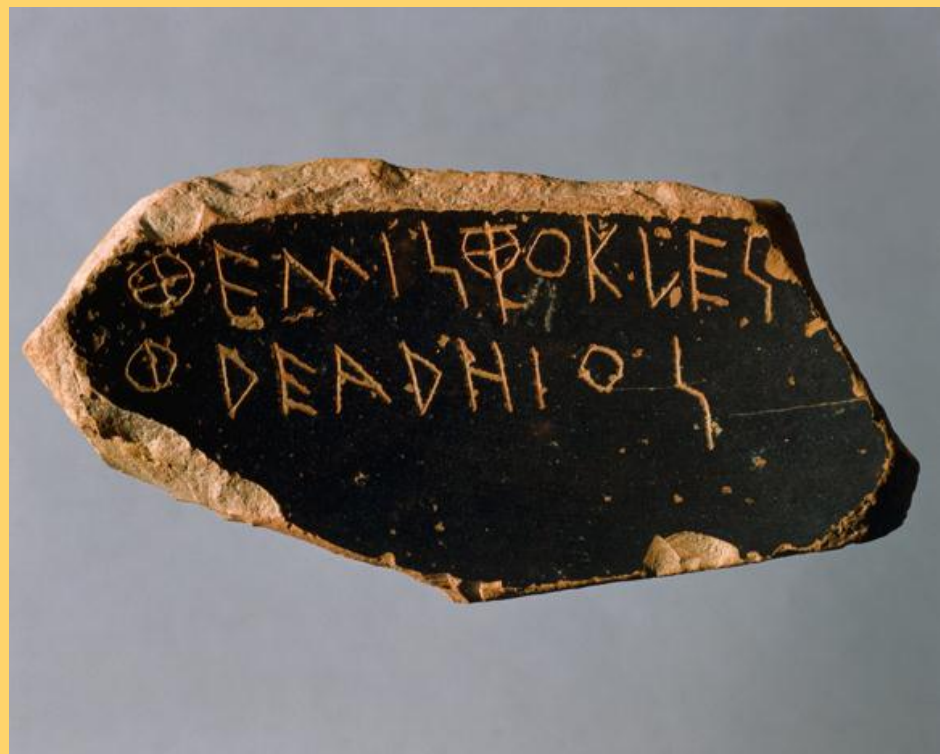
Není kámen!

- po vítězství u Marathonu 10 let poměrného klidu

- nejvlivnějším athénským politikem **Themistokles**

→ přesvědčil občany, aby vybudovali loďstvo a přístav **Pireus**

Ostrakon s Themistoklovým jménem

→ triéry

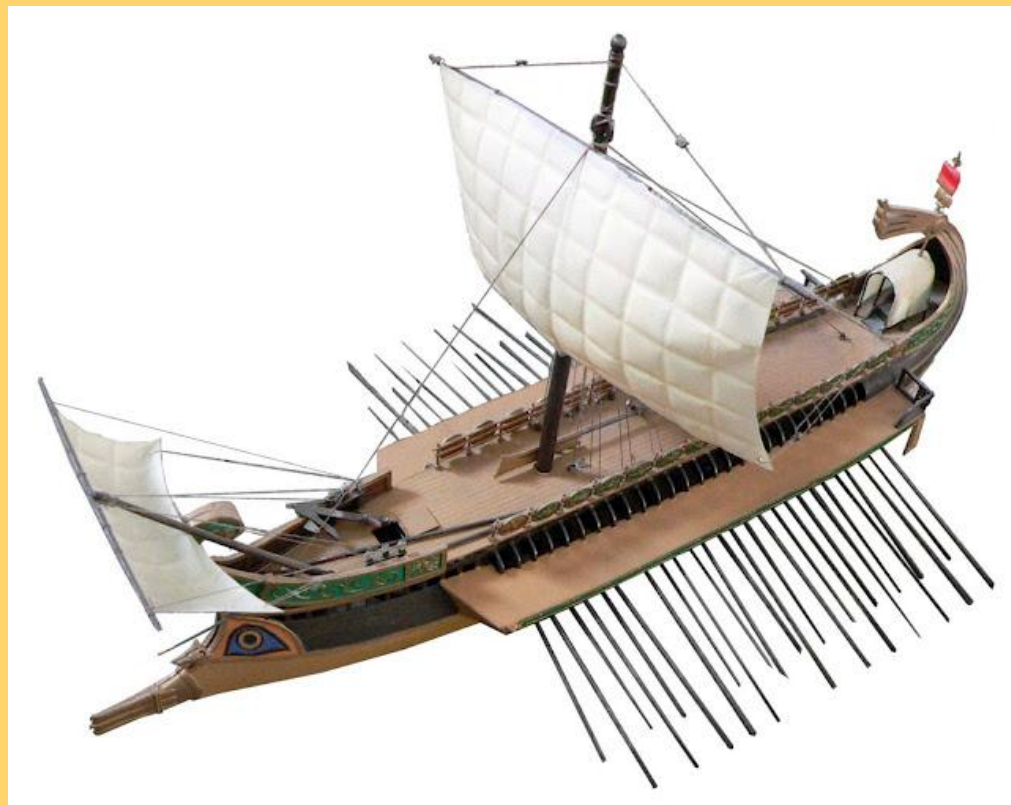
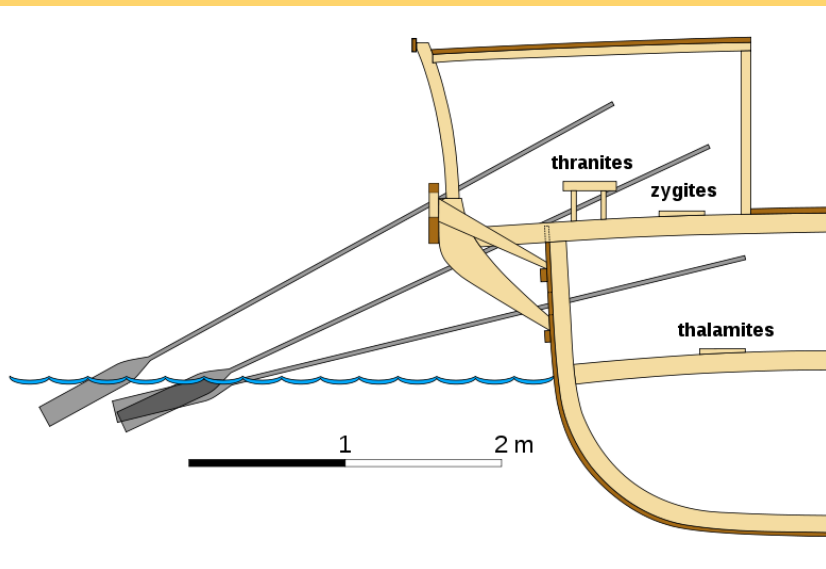

Schéma umístění veslařů.

*Triéry pohánělo až 100 veslařů. Před' byla těsně pod hladinou protažena v tzv. **kloun**, okovaný bodec, jímž se prorážely boky nepřátelských lodí. Malba na něm připomíná hlavu ryby, delfína nebo bájně mořské nestvůry.*

Příslušníci čtvrté, nejnižší majetkové třídy usedli na veslařské lavice → jejich postavení nabylo na významu.

▪ Druhá perská výprava do Řecka

Xerxův reliéf v Persepoli

X asi 30 poleis uzavřelo protiperskou koalici – vrchní velení Sparta

→ hájit přístup do středního Řecka:

- na pevnině v soutěsce

Thermopyly

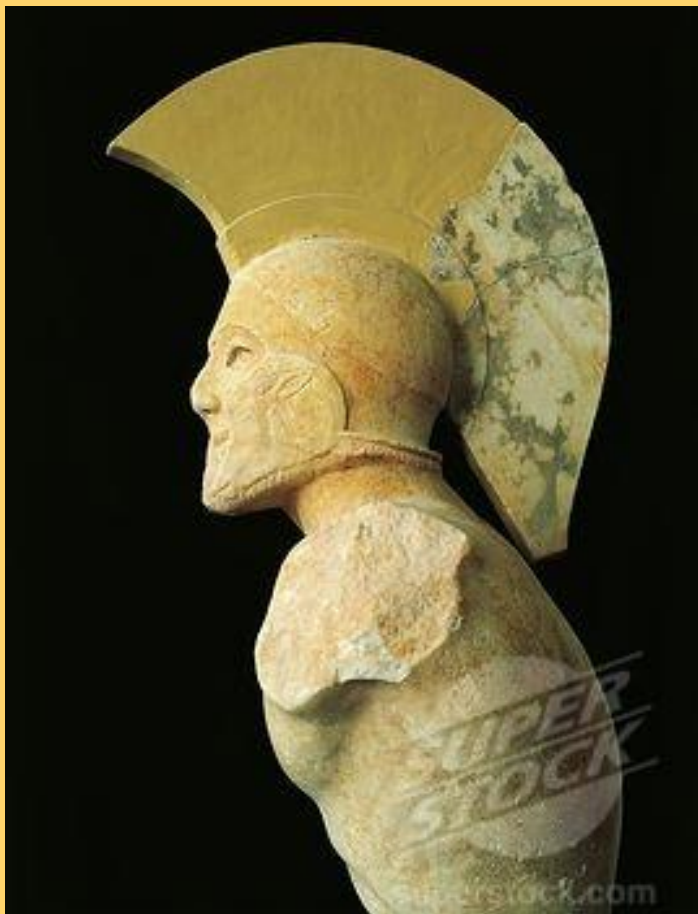
- na moři u mysu Artemision

- perská armáda **480** překročila Helléspont, podél pobřeží ji doprovázelo loďstvo

■ bitva u Thermopyl

*Busta spartského krále **Leonida***

„Od přechodu Hellésponu, kde strávili jeden měsíc přechodem do Evropy a odkud své tažení začali, za tři měsíce dorazili barbaři do Attiky... Město našli prázdné, jen několik málo Athéňanů bylo ve svatyni, byli to strážci svatyně a chudina, kteří se na Akropoli obradili prkny a kládami a tak se proti útočníkům bránili. Na Salaminu neodešli jednak proto, že neměli z čeho žít, jednak i proto, že se domnívali, že pochopili Pýthiinu věštbu, podle které měla být dřevěná bradba nedobytnou, a tedy považovali za útočiště podle věštby toto místo, a nikoli lodi. Peršané se utábořili naproti Akropoli na kopci, kterému Athéňané

říkají Areův vrch, a obléhali je tím způsobem, že ovíjeli šípy koudelí, zapálili je a tak stríleli proti zátarasům.

...[Nakonec Peršané] vyloupili svatyni a celou Akropoli zapálili.

...Když dostali Řekové u Salaminu zprávu o tom, co se stalo na athénské Akropoli, nastal mezi nimi takový zmatek, že někteří z vojevůdců ani nevyčkali, až bude učiněno nějaké rozhodnutí o tom, co se má učinit, rozběhli se ke svým lodím a dali napnout plachty, aby se mohli dát na útěk. Ostatní se rozhodli, že svedou námořní bitvu u Isthmu.

...[Themistokles:] V bitvě u Isthmu budeš bojovat na otevřeném moři, což je pro nás velice nepříznivé, protože máme lodi těžší a počtem slabší, a nadto ztratíš Salaminu, Megaru i Aiginu, i kdybychom jinak měli úspěch. V patách za jejich loďstvem totiž následuje pozemní vojsko a tím způsobem je sám povedeš na Peloponnésos a ohrožíš celé Řecko. Učiníš-li však to, co já pravím, shledáš v tom tyto výhody. Za prvé budeme mít velkou převahu, bude-li se boj vyvíjet normálně, když se na těsném

prostoru dáme s malým počtem lodí do boje proti velkému loďstvu; bojovat na úzkém prostoru je výhodou pro nás, kdežto na širém moři zase pro ně. Za druhé zůstane v naší moci Salamis, kde jsou naše děti a ženy. A je v tom i další výhoda, na které vám velice záleží. Za Peloponnésos budeš bojovat stejně tady, jako u Isthmu, a jestliže to dobře uvážíš, nepřátele na Peloponnésos nepovedeš. Dopadne-li to tak, jak doufám, a zvítězíme-li na moři, nepůjdou barbari ani k vám na Isthmos, ani nepokročí nikam dále z Attiky a ve zmatku odejdou. My tím získáme to, že nám zůstanou Megara, Aigina i Salamis, u níž máme podle věštby nepřátele přemoci.“

(Herodotos, Dějiny)

▪ příštího roku **479** porazili Řekové u **Plataj** přezimující perskou pěchotu a u **mysu Mykalé** na pobřeží Malé Asie zasadili poslední ránu perské flotile → Řecko se definitivně zbavilo perského nebezpečí

■ Athénský námořní spolek

Athény hegemonek spolku → vrchní velení, spravovaly pokladnu

→ athénská námořní říše

→ Řekové ovládli ostrovy v Egejském moři → námořní cesta do černomořských úžin (dovoz obilí)

→ až 30 let po porážce Xerxovy výpravy do Řecka, r. 449, s Persií uzavřen mír:

„...byla uskutečněna mírová smlouva Athéňanů a jejich spojenců s Peršany. Její obsah je tento: že všechny řecké obce v Asii jsou svobodné; že perští satrapové nesmějí sejít k moři blíže než na tři dny cesty, ani perská válečná loď plout v prostoru Bosporu; a bude-li to král a vojevůdcové dodržovat, že ani Athéňané nepodniknou tažení do končiny, které vládne král.“ (Diodoros)

ATHÉNSKÁ DEMOKRACIE V PERIKLOVĚ DOBĚ

- doba největšího rozkvětu Athén
- demokracie nabyla své klasické podoby
- nejdůležitější složkou **lidové shromáždění** – svoláváno asi 40krát do roka; zúčastňovat se mohli všichni athénští občané = muži starší 20 let
- program shromáždění připravovala rada 500 → shromáždění občané pak o předložených problémech diskutovali a hlasováním

rozhodovali o všem důležitém: o válce a míru, o uzavírání spojenectví, o zásobování města obilím, o propůjčování občanství...

- shromáždění mělo nejvyšší zákonodárnou a soudní moc, kontrolovalo úředníky a státní finance, dohlíželo na provádění veřejných staveb

- **rada 500** – její členové ustanovování losováním ze všech občanů, kteří dosáhli 30 let → řídila athénský stát v době mezi zasedáními lidového shromáždění

- úřad 10 **stratégů** = nejvyšších vojenských velitelů; na rozdíl od některých jiných úřadů bylo možno funkci stratéga zastávat několik let po sobě → základ vlivu čelných athénských politiků; Periklés stratégem nepřetržitě v letech 443-429

- **demokracie přímá**

■ Athénská říše

← Athéňané posilovali ve spolku své hegemoniální postavení, ani po porážce Peršanů v polovině 5. století nehodlali spolek rozpustit

← bez peněz, které členové spolku platili, by nemohli udržet ani svou námořní moc, ani demokracii

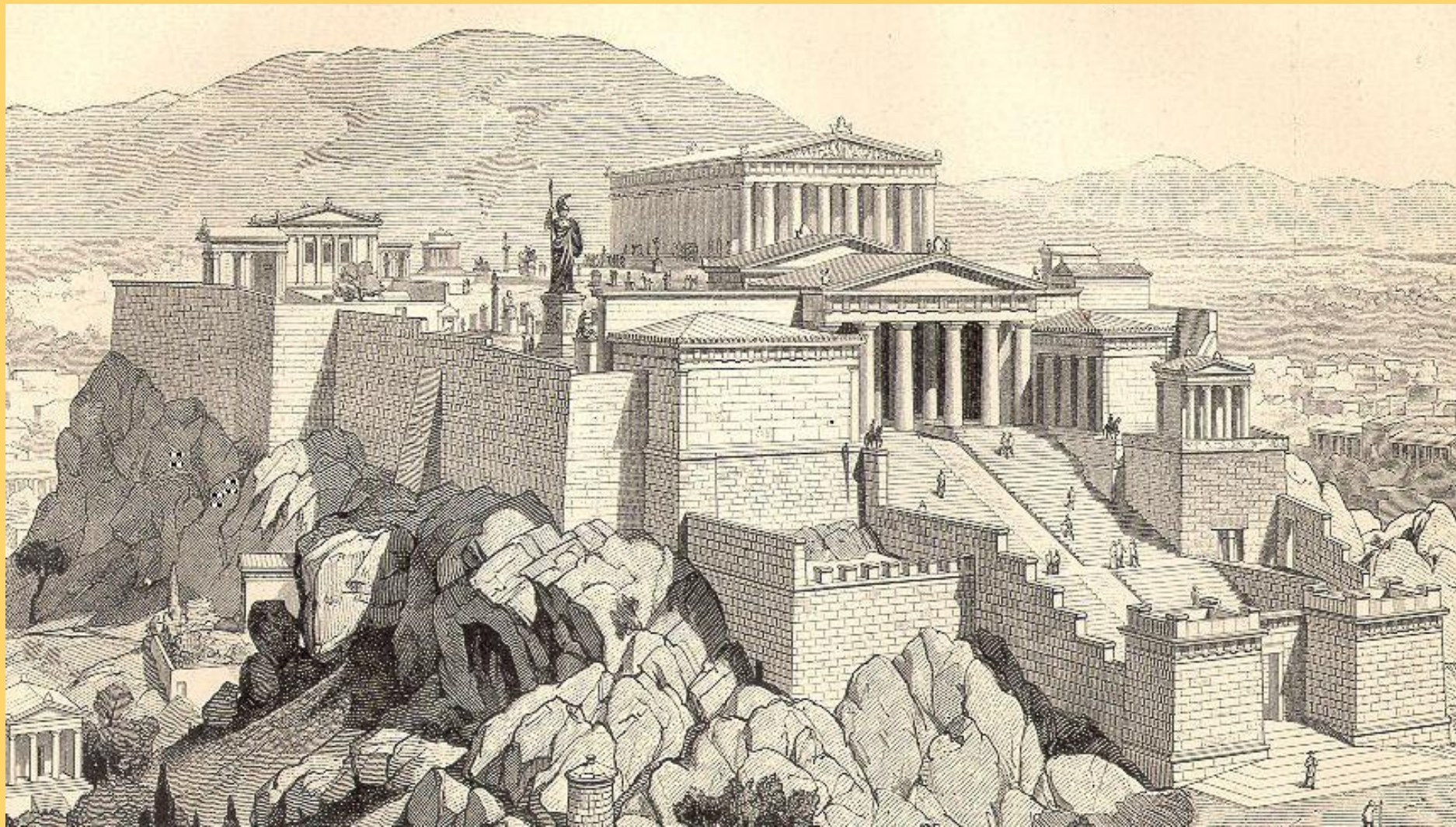
← nemohli by platit diety chudým občanům za zastávání státních funkcí

← nemohli by rozvíjet velkorysou výstavbu

*Vzdělaná **hetéra Aspasia**, Periklova milenka a posléze manželka, psala některé jeho politické projevy*

VÝSTAVBA ATHÉN ZA PERIKLA

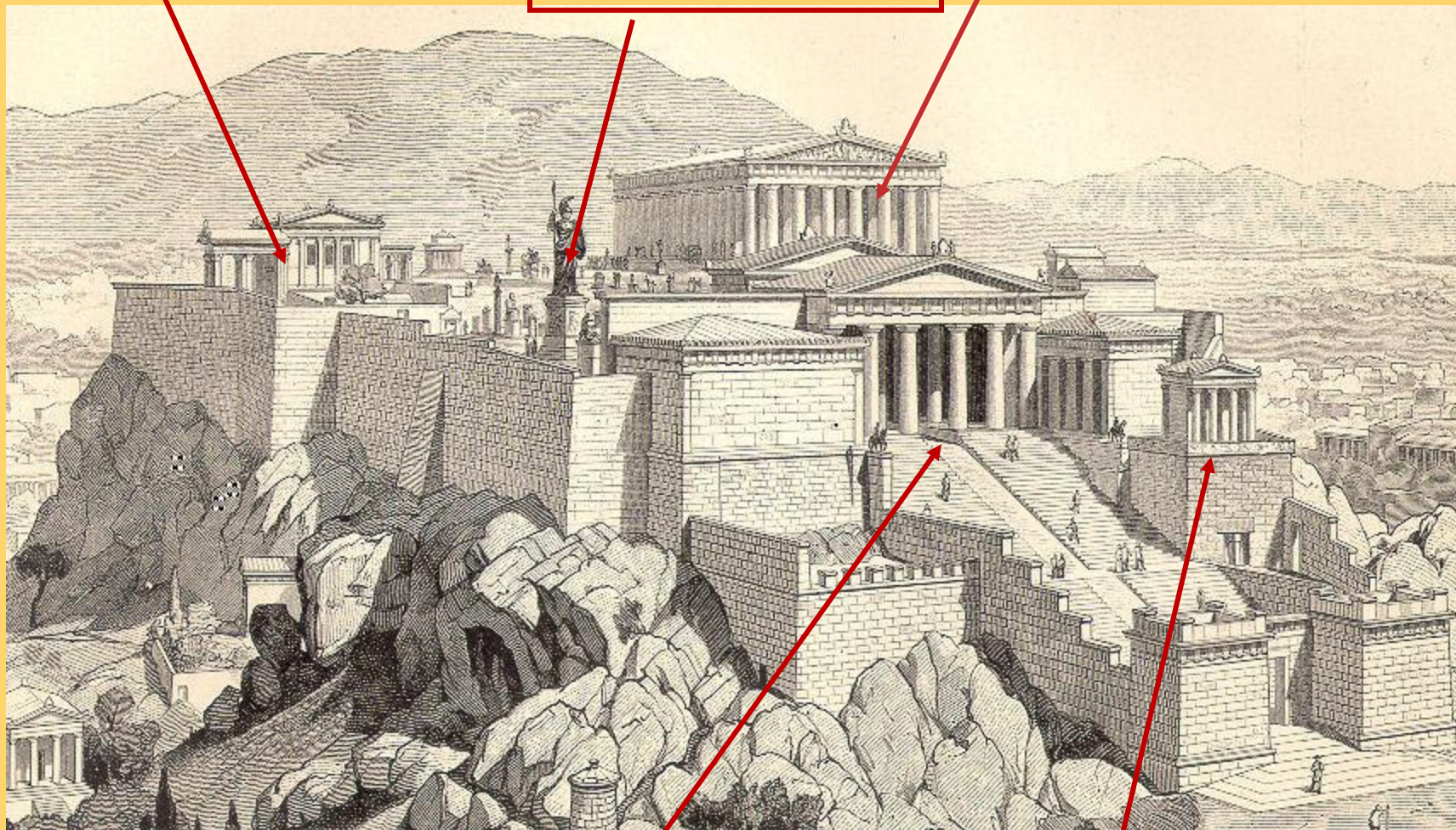

Akropolis

Erechtheion

*Feidiova Athéna
Promachos*

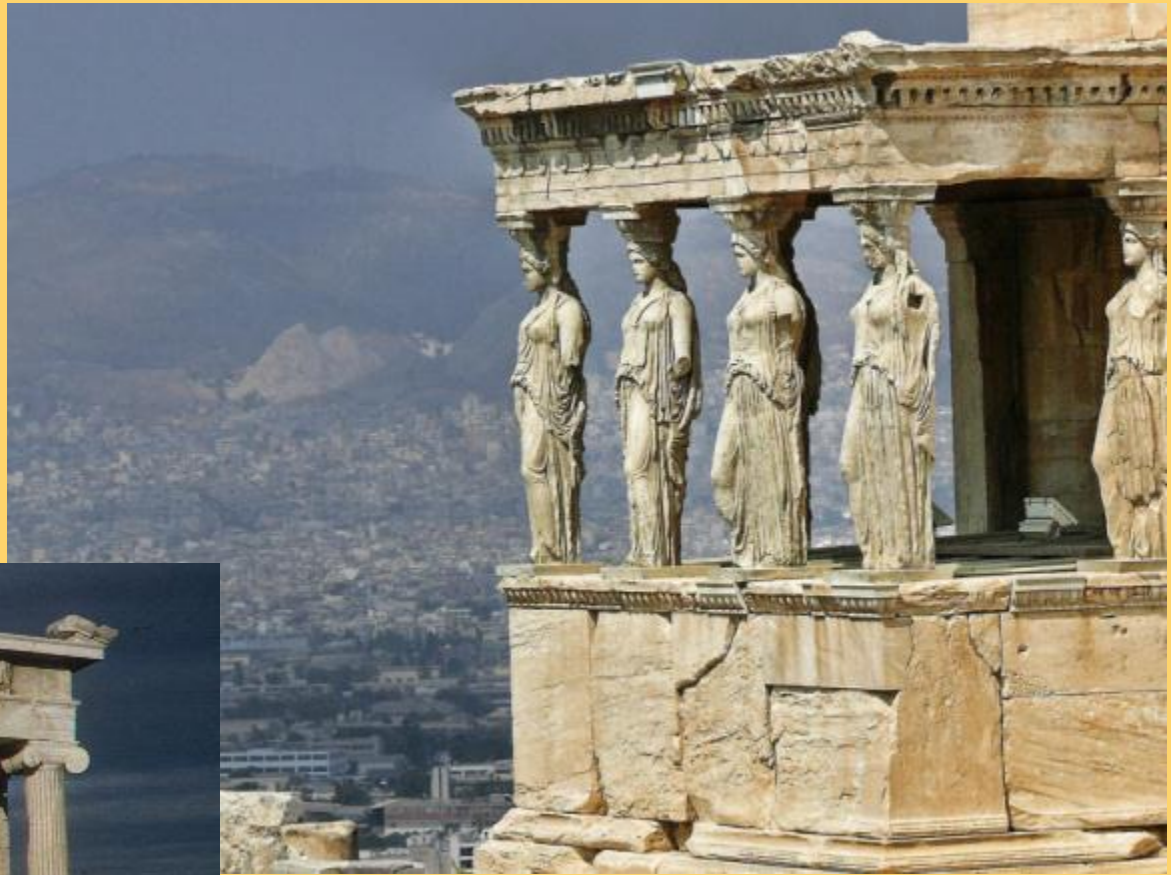
Parthenón

Propylaje

chrámek Athény Níké

Karyatidy Erechtheia

*Chrámek Athény Níké postavený v
iónském slohu*

Agora

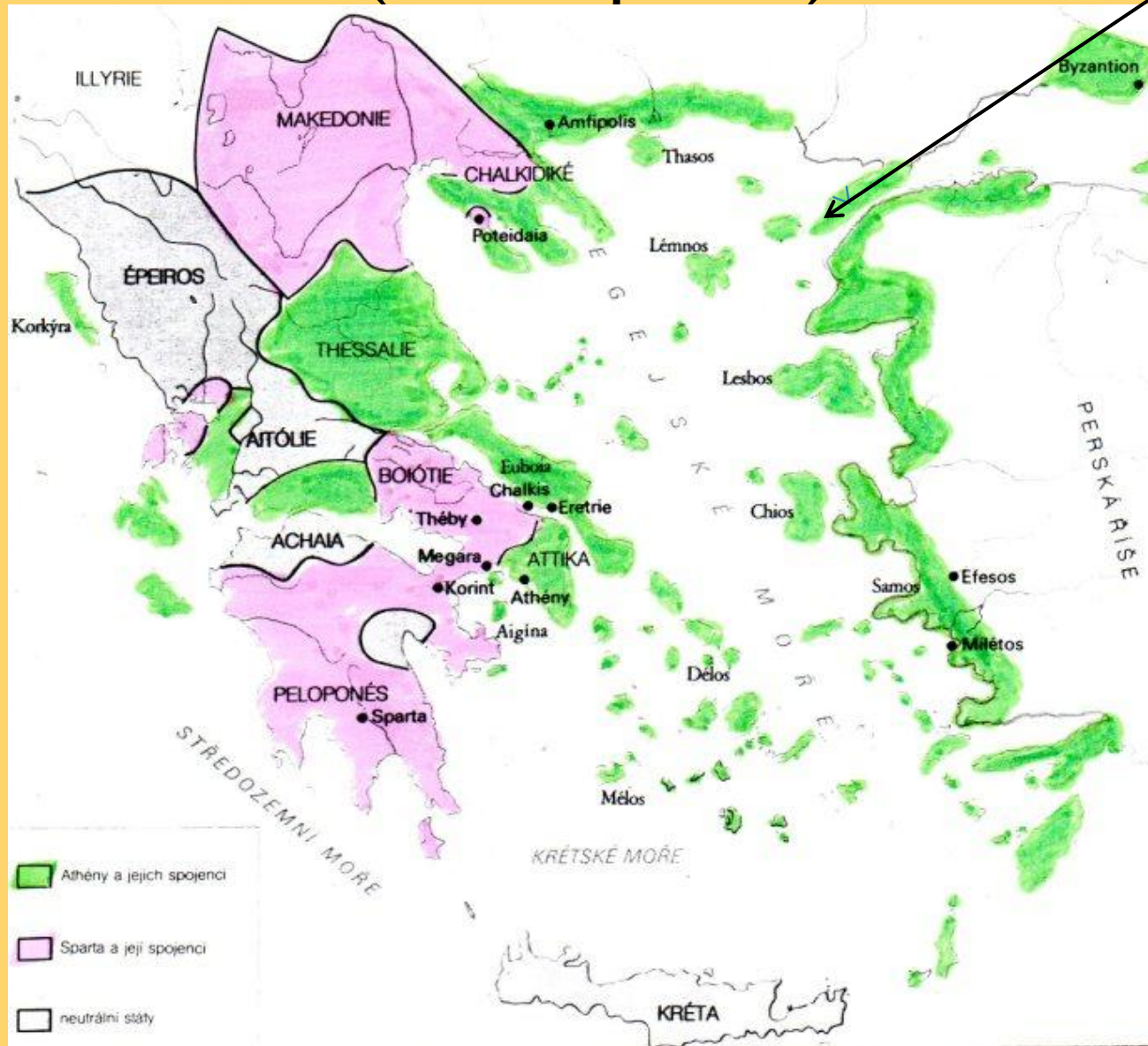
Hefaisteion na Agoře postavený v dórském stylu

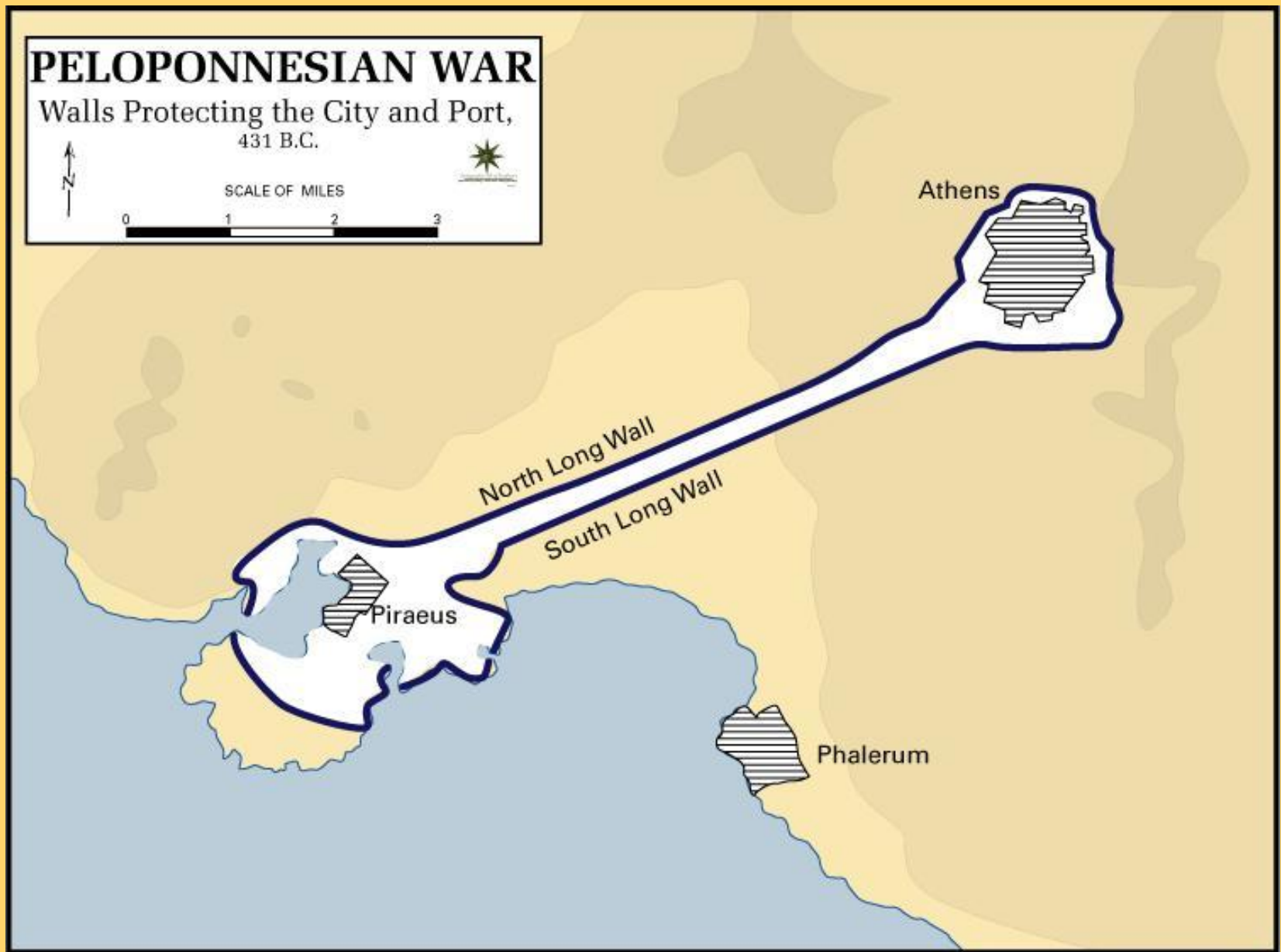

Héliaia, kde sídlil porotní soud, a Attalova stoa, jakési antické nákupní středisko

PELOPONÉSKÁ VÁLKA (431-404 př. n. l.)

405: Aigospotamoi

„Dlouhé zdi“ X 429: mor v Athénách